

Maris Lauri
Minister
Justiitsministeerium

Teie: 27.04.2022 nr JUM/22-0501/-1K

Meie: 31.05.2022 nr 1-7/114-3

**Arvamus korruptsioonivastase seaduse eelnõu
väljatöötamise kavatsuse kohta**

Austatud minister

Täname, et esitasite kooskõlastamiseks korruptsioonivastase seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (edaspidi *VTK*).

Esitame *VTK* kohta järgmised ettepanekud ja tähelepanekud:

1. *VTK* punktis 3.1. on esile toodud probleemkohana „Üksikotsuste tegemine iseenda suhtes, kui ametiisiku ja juriidilise isiku seos tuleneb ametiisiku ametikohustustest“. *VTK*-s tõstatatud küsimuse võimaliku lahendusena pakutakse ettepanekuna, kas:
 - a) mitte muuta korruptsioonivastast seadust (edaspidi *KVS*) ning täiendada vajadusel juhiseid (mitteregulatiivne lahendus);
 - b) *KVS* § 7 lõikes 2 märgitud erand kaotada, nii et omavalitsuste volikogu liikmed oleksid kohustatud end taandama nendega seotud *KOV*-i osalusega äriühingute, sihtasutuste, mittetulundusühingute ja *KOV*-i ametiasutuste hallatavate asutustega seotud otsustest.

Siseministeerium on seisukohal, et olemasoleva erandi muutmise pole vajalik. Kehtiv regulatsioon annab võimaluse asutajale ja omanikul äriühingu töös omaniku huvide eest tõhusamalt seista ning senise ebaselguse seaduse rakendamisel saab edukalt maandada *VTK*-s esitatud viisil ehk juhiste, teadlikkust tõstvate koolituste ja vastaval otstarbel loodud veebilehe kaudu.

Toetame Justiitsministeeriumi ettepanekut ja jätta olemasolev *KVS* § 7 lg 2 säte muutmata.

2. *VTK* punktis 3.2. tuuakse esile probleemkohana „Teadlikkus korruptsiooniohust kui ebamäärane tingimus“. Väljatöötamiskavatsuses tehakse selguse huvides ettepanek, kas:
 - a) 3.2.1. *KVS* § 11 lg 1 p 3 sõnastust täpsustada ja sõnastada nii „ametiisik on teadlik tema enda toimingute või otsusega kaasnevast korruptsiooniohust.“;
 - b) 3.2.2. tunnistada kehtetuks *KVS* § 11 lg 1 p 3.

Siseministerium on seisukohal, et selgitav muudatuseettepanek (3.2.1.) on sobiv lahendus. KVS-s § 11 lõike 1 punkti 3 säilitamine on korruptsiooni vältimise seisukohalt oluline.

Märgime, et VTK leheküljel 7 on lõik tekstiga „Teoreetiliselt käiks p 3 alla ka olukord, kui ametiisik on saanud ametialase kingituse ning tänutundest lähtudes eelistaks ta kingituse saajat - tegemist ei oleks küll seotud isikuga, aga teatud oht kingi toojat eelistada siiski on.“ Oleme seisukohal, et sõna „saaja“ asemel peaks kasutama sõna „tooja“.

3. VTK punktis 3.3. tuuakse esile probleemkohana „Arst/tervishoiutöötaja ametiisikuna“. VTKs pakutakse tekkinud arusaamatu tõlgendamise lahendamiseks 3 teineteist täiendavat võimalust:

- a) regulatiivne lahendus - luua uus toimingupiirangu erand § 11 lõike 3 p 9 näol „tervishoiu töötaja poolt tervishoiuteenuse osutamine tervishoiuteenuste korraldamise seaduse tähenduses“;
- b) mitteregulatiivne lahendus - täiendada haiglate sisekordasid;
- c) mitteregulatiivne lahendus - jätta seadus muutmata.

Siseministerium on seisukohal, et kuna VTK-s esitatud probleemipüstitus on teoreetiline, (praktikas viimase kümne aasta jooksul arste ja tervishoiutöötajaid toimingupiirangu rikkumises oma lähedase ravimise pärast kahtlustatud või süüdistatud ei ole), siis poleks õige lahendada tekkinud olukorda regulatiivse lahendusega.

Siseministerium toetab haiglate ja kliinikute sisekordade täiustamist, erinevate liitude (Arstide Liit, Haiglate Liit, Patsientide Liit, Ravimitootjate Liit, jt) koostööd selgituste tegemisel ja juhendmaterjali koostamisel koos sotsiaal- ja justiitsministeriumiga vastutusalas teadlikkuse paremaks tekkimiseks. Sellise tegevuse juures saaks sisustatud ka KVS § 11 lõikes 5 toodud kohustus: „Avalikku ülesannet täitev asutus peab oma töö korraldamisel tagama, et ametiisik ei oleks kohustatud tegema otsust või toimingut iseenda või temaga seotud isiku suhtes. Kui asutus jätab selle kohustuse täitmata, ei vabasta see asjaolu ametiisikut kohustusest järgida toimingupiiranguid.“.

Regulatiivne muudatus looks ebaselgust, sest arstid peaksid hakkama hindama, milline tegevus on tervishoiuteenuse osutamine ning milline mitte (nt kas tõendi/dokumendi/otsuse väljastamine on seotud inimese raviotsusega). Igal juhul peab arstide poolt riigi tervishoiurahade kasutamisel otsuste tegemine ka näima korruptsioonivaba. KVS-i erandi sätestamine loob suurema võimaluse arstidel teha endaga seotud isiku suhtes riigi tervishoiurahade osas erapooletuid ja teistega võrreldes soodsamaid otsuseid (nt pikem töövõimetusleht, töövõime hindamiseks alusdokumentide vormistamine, ravijärjekorrast ettepoole tõstmine, jms). Regulatiivses lahenduseettepanekus toodud erand annaks arstidele võimaluse teha otsuseid, mis oma olemuselt näivad või on korruptiivsed, kuid seadusega lubatud. Samuti loob see pretsedendi, kus mõne teise elukutse esindajad soovivad samuti sellist erandit, sest valdkondlike erandite tegemisega avatakse ühtlasi tee ka teistele analoogsetele eranditele. Tervishoiutöötajate erandisoovide järgselt on samalaadse erandi võimalust otsimas ka teadusasutused, kus teadustöö ja sellega seotud ettevõtluses on otsustajatel konkureerivaid kaalukaid huvisid.

Avalikkuseni jõudnud kriminaalmenetlused on kõnetamas probleemkohta, mis sisuliseks muutuseks vajab Sotsiaalministeriumi vastutusalas puuduvat pettuse ja korruptsiooniriskide maandamise strateegiat, mille üheks komponendiks oleks teadlikkuse tõstmine, juhiste ja käitumissoovituste koostamine ning nende sisuline rakendamine igapäevatöös. Võimalik, et sellise olulise tegevuse saaks võtta riikliku korruptsioonivastase tegevuskava üheks järgnevate

aastate tegevuseks, mis aitab antud VTK-s tõstatatud probleemkohale efektiivse lahenduse anda.

Eelnevast tulenevalt on Siseministeerium seisukohal, et tuleks täiendada kordasid ja jätta seadus selles küsimuses muutmata.

4. VTK punktis 3.4. tuuakse esile probleemkohana „KVS § 11 (3) erandite avalikustamise kohustus“. Justiitsministeerium teeb mitteregulatiivse (ehk jätta seadus muutmata) lahenduse kõrvale ka kaks regulatiivset ettepanekut:

a) 3.4.1. täpsustada KVS-i ning asendada avalikustamine asutusesisese teavitamisega – info oleks avalik endiselt avaliku teabe seaduse alusel: „§ 11 (3¹) Ametiisik peab viivitamata teavitama ametisse nimetamise õigusega isikut või organit taasesitamist võimaldaval viisil lõike 3 punktides 3-7 nimetatud toimingupiirangu kohaldamata jätmisest, sealhulgas erandi alusest, ajast ja põhjusest. Teave säilitatakse vähemalt viis aastat.“;

b) 3.4.2. täpsustada KVS-i ning säilitada avalikustamise kohustus, täpsustades avalikustatava teabe sisu ja tähtaega: „§ 11 (3¹) Teave lõike 3 punktides 3-7 nimetatud toimingupiirangu kohaldamata jätmisest, sealhulgas erandi alusest, ajast ja põhjusest avalikustatakse asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel. Teave säilitatakse vähemalt viis aastat.“.

Siseministeerium on seisukohal, et toimingupiirangutest tehtud erandite avalikustamise regulatsiooni muutmise vajadus on avalikustamise praktika ühtlustamiseks olemas. Kuid avalikustamise asendamine asutusesisese teavitamise kohustusega suurendaks korruptsiooniohtu. Nimelt suurendab avalikkuse otsese järelevalve võimaluse puudumine riski, et erandeid hakatakse liiga kergekäeliselt rakendada või saab erandi rakendamise otsustust tagantjärele võltsida (nt kui ametialaseid piiranguid rikkunud ametisik paneb selliste minetustega toime kuriteo, võib temal ja tema vahetul juhil tekkida kiusatus tagantjärele kinnitada, et piirangute eiramine oli juhi (suulisel) nõusolekul. Seetõttu toetame punktis 3.4.2. regulatiivset lahendusettepanekut.

Samas võiks halduskoormuse vähendamiseks taolise teavituse teha samas toimingus või otsuse dokumendis, kus see toimingupiirang aset leiab. Praktika näitab, et eraldi märkimine on tülikas, aeganõudev ja ei pruugi soovitud tulemuseni viia.

Ühe võimalusena esitame § 11 lõike 1 punkti 3 osas alternatiivse sõnastuse: „Teave lõike 3 punktides 3-7 nimetatud toimingupiirangu kohaldamata jätmisest, sealhulgas erandi alusest, ajast ja põhjusest kajastatakse vastavas toimingus või otsuse dokumendis, mis avalikustatakse asutuse või kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel. Teave säilitatakse vähemalt viis aastat.“.

5. VTK punktis 3.4. tuuakse esile probleemkohana „Huvide deklaratsiooni (KVS § 14 (1) info investeeringute kohta“. Justiitsministeerium teeb mitteregulatiivse (ehk jätta seadus muutmata) lahenduse kõrvale ka 2 regulatiivset ettepanekut:

a) 3.5.1. täiendada KVS § 14 lg 1 p „3¹) investeerimisinstrument ühisrahastuse ja muude investeerimisinstrumentide ning virtuaalvääringute seaduse tähenduses. Deklaratsioonis märgitakse investeerimisinstrumendi kohta selle nimetus, vastava vahendamise teenuseosutaja ja rahastuse taotleja“;

b) 3.5.2. täiendada KVS § 14 lg 1 p „3¹) investeeringud, mis on tehtud ühisrahastusteenuse osutaja kaudu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/1503, mis käsitleb

ettevõtjatele Euroopa ühisrahastusteenuse osutajaid ning millega muudetakse määrust (EL) 2017/1129 ja direktiivi (EL) 2019/1937 (ELT L 347, 20.10.2020, lk 1–49) artikli 2 lõike 1 punkti e tähenduses. Deklaratsioonis märgitakse investeeringu kohta omandatud instrumendi nimetus, ühisrahastusteenuse osutaja, projektiomanik ja investeeringu väärtus.“

Siseministeerium on seisukohal, et huvide deklaratsioonide esitamisega seonduv peab ajaga kaasas käima ning uuendus on vajalik ja põhjendatud.

Siseministeerium teeb ettepaneku pöörata riiklikus korruptsioonivastases tegevuskavas tähelepanu § 11 lõikes 5 märgitud kohustuse „Avalikku ülesannet täitev asutus peab oma töö korraldamisel tagama, et ametiisik ei oleks kohustatud tegema otsust või toimingut iseenda või temaga seotud isiku suhtes. Kui asutus jätab selle kohustuse täitmata, ei vabasta see asjaolu ametiisikut kohustusest järgida toimingupiiranguid.“ rakendamise praktikale. Sellise analüüsi või ülevaate tagajärjel tekiks teadmine senistest tavadest ja kasutusel olevatest meetmetest, mis vajaksid või võiksid vajada täpsustamist ja olla hea praktikana laiemalt kasutusel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristian Jaani
siseminister

Mati Omblar 6125190
mati.omblar@siseministeerium.ee